

БЕЗРОБІТТЯ І ЗДОРОВ'Я В РОДИНАХ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАНЕПАДУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У цій статті розкривається вплив безробіття на розвиток суспільства в цілому і особистості зокрема. З ростом безробіття збільшується і число самогубств, нервово-психічних захворювань, зменшується народжуваність, великими темпами ростуть алкоголізм і наркоманія, проституція і бродякництво. Невпевність у завтрашньому дні, яку породжує "синдром безробіття", породжує, в свою чергу, нову хворобу нашої молоді демократичної держави.

В статье раскрывается влияние безработицы на развитие общества в целом и личности особенно. С ростом безработицы увеличивается и число самоубийств, нервно-психических заболеваний, уменьшается рождаемость, большими темпами растут алкоголизм и наркомания, проституция и бродякничество. Неуверенность в завтрашнем дне, которую порождает "синдром безработицы", порождает, в свою очередь, новую болезнь нашей молодой демократической страны.

The article deals with the influence of unemployment on the Ukrainian society's development in general and a personality's development especially. The growth of unemployment increases the number of suicides, nervous and psychological diseases, diminishes the birth rate, alcoholics and drudgers, prostitution and street men's number grows rapidly. Uncertainty in tomorrow generated by "the syndrome of unemployment" has given birth to a new disease of our young democratic state.

Безробіття... У нашій країні кожній людині Конституцією гарантоване право на працю. І не тільки на працю, а й на можливість вибрати професію по душі, так, щоб стала вона не тільки джерелом існування, але і джерелом натхнення, допомогла виразити і втілити в результатах індивідуальної праці творчі здібності людини.

Закладаючи людину в суспільство здійснюється через різні соціальні групи, соціальні інститути, соціальні інституції і системи прийнятих у суспільстві норм і цінностей, тобто через культуру. У нашій країні людина виявляється включеною у безліч соціальних систем, кожна з якої робить на неї певний вплив. Таким чином, вона стає не тільки елементом соціальної системи, але й самою системою, що має складну структуру.

Соціально, політичні, ідеологічні і соціальні фактори так чи інакше впливають на психіку людини. Кожна людина, що живе в правовій державі, якою Україна ще на жаль не стала, включена у певні соціальні групи (родина, навчальна група, дружня компанія, робочий колектив і т.д.). У кожній з цих груп вона займає визначене положення, має деякий статус, до нього пред'являються певні вимоги. Але, що стається з особистістю, якщо її викинути "за борг корабля".

Ця Думка мач, висить вона над тисячами трудівників. Сьогодні ти ще стоїш біля верстата, працюєш в шкату, працюєш на конвеєрі, а завтра... Невідомо, що чекає тебе завтра, адже кількість безробітних у нашій країні неухильно росте. Ми змушені тепер визнати, що "для багатьох безробітних безробіття - це навіть спосіб життя".

Чи є наслідки подібного антигуманного "способу життя"? Матеріальними позбавленнями? Ні, не тільки. З ростом безробіття збільшується і число самогубств, нервово-психічних захворювань, зменжується народжуваність, великими темпами ростуть алкоголізм і наркоманія, проституція і бродякництво; тисячі сімей розпадається лише через те, багато українців стають безробітними із кордоном.

Найбільшою ціною переживає становище "зайвих людей" у нашому суспільстві молодь. Юнаки і дівчата здобувають дипломи, опанувавши професією, найчастіше не можуть знайти застосування своїх знань і здібностям, одержати роботу зі спеціальності. Багато хто з них не витримують такого становища і жорстокою реальністю світу.

У 2004 році Центром аналітичних досліджень було проведено аналіз статистичних даних. І от які результати введення були опубліковані по завершенню. За останні 6 років число самогубств серед молодих людей у віці від 15 до 24 років різко збільшилося. Якщо в 1990 році на кожні 100 тисяч населення припадало 4,5 випадки самогубства серед молоді, то в 1998 уже 12,3. У 2003 році було зафіксовано понад 6 тисяч таких трагедій. Як вважають фахівці в області дитячої і підліткової психології, однією з основних причин росту числа самогубств є відчуття "безглуздості життя". Хто не знайшовся на самогубство, то „звертається за допомогою” у вирішенні буденних проблем до наркотиків, а то й гірше – до наркотиків.

Зараз у старшій школі та вузах учням та студентам читають курс психології, в ряді шкіл введено спеціальні заняття, на яких учням пояснюють, як варто переносити різні стресові ситуації, з якими неминуче зіштовхується людина. Але поки подібні "заняття" не приносять реальної допомоги молодим людям, і безробіття продовжує безжалісно їх калічити, а часом просто убиває. Це просто розлач, безнадійність, непевність у завтрашньому дні, які породили "синдром безробіття" - нову хворобу нашої молоді демократичної держави, що нерідко веде до особистої трагедії.

Згідно Закону України „Про зайнятість населення” - безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які з незалежних від них причин не мають заробітку (або іншого передбаченого чинним законодавством доходу) через відсутність підходящої роботи, зареєстрованої в державній службі зайнятості, дійсно шукають роботу та здатні приступити до праці.

У разі неможливості надати підходящу роботу безробітному може бути запропоновано професійну перепідготовку або підвищити свою кваліфікацію. Та, на жаль, ще багато осіб не стіпаються на облік у службі зайнятості.

Безумовно, безробіття підриває здоров'я людини. Людина, яка не впевнена у завтрашньому дні, без сумніву, страждає нервово-психічними розладами, безсонням, суїцидальним синдромом (манія самогубства), у неї можуть відзначатись спалахи насильства, емоційні вибухи, а також, і що стоїть на першому місці в Україні, зловживання тютюном і алкоголем. У випадку крайньої нужди безробітний найчастіше не може звернутися до лікаря через дорожнечу медичного обслуговування. Медикаментозне лікування зараз – недешево задоволення. Часом, людина стоїть на роздоріжжі – купити хліба чи якийсь лікарський препарат. Для безробітного кваліфікована медична допомога нерідко стає недосяжною розкішшю. І це обертається загрозою не тільки його здоров'ю, але і здоров'ю його рідних, близьких.

Немає нічого гіршого і за депресію. В особи у депресивному стані завжди відбуваються зміни характеру, що ведуть до поступової втрати оптимізму, життєстійкості, позитивних емоцій. Дуже часто особистість депресивної людини настільки змінюється, що близькі люди з гіркотою відзначають зовсім іншу, невпізнану людину. Нормою її поведінки стають необов'язковість, байдужість і наївність стосовно рідних та близьких.

Треба сказати, що й алкогольна депресія часто є наслідком безробіття. Поступово втрачається працездатність, зникли почуття боргу перед родиною і товаришами, колишній рівень, бадьорі настрої: будь-яка дрібниця виводить залежну від алкоголю людину із себе, вона то агресивно озлоблена, то слізлива і подавлена.

Хронічна алкогольна інтоксикація до того ж різко знижує увагу, пам'ять. Питуща людина ненадійний працівник, тому найбільше безробітних зараз серед саме таких людей. А це все приводить до зневіри. І вже така особа не здатна на вольове зусилля, на наполегливу, систематичну роботу. Для того, щоб зняти напругу, п'є. А після випивки, особливо в стані похмілля, похмурий настрої здобуває особливу гостроту, штовхаючи питущого на несподівані вчинки. Самогубство в стані алкогольної депресія-випадок нерідкий. Питущу людину майже постійно турбують загальна слабкість, пітливість, тремтіння рук, неприємні відчуття в області серця, зниження апетиту. На тлі загального поганого настрою часто відбувається патологічна фіксація на якомусь з цих симптомів. Такі люди починають вважати себе важкохворими, вони люблять демонстративно приймати ліків, вимагають до себе посиленої уваги. А пристрасть до алкоголю пояснюють необхідністю "хоч якось полегшити своє страждання". Послабляючи нервову систему, постійне вживання алкоголю готує ґрунт для нервово-психічного розладу.

Як відчувається людина, вважаючи себе здоровою? Як правило, засвідчує так: нічого не болить, немає занепаду сил, не підвищена температура, немає нежиті і кашлю, виходить - усе в порядку. Для лікаря подібні критерії непереконливі. Не випадково, говорячи про здорову людину, він додає слово "практично". Додавання дуже істотне. Для того, щоб працездатне населення України було „практично” здоровим, необхідно, щоб і суспільство наше стало таким. А для держави це означає верховенство права, - не задеклароване, не як гасло, а як закономірність.

Кожній людині властиво в якийсь момент задуматись про сутність життя. Чим більше досвіду плечима, тим ясніше видно, що головне, заради чого варто жити, що може зробити щасливим, - вдача в труді, радість пізнання, любов до близьких. Тільки людина, яка любить, хоче і має працювати, може сказати собі, що живе не даремно. А для того, щоб можна було б активно трудитись – необхідне здоров'я – фізичне та моральне. Саме це необхідне житті, саме це дає нам можливість переборювати труднощі. Недаремно здоров'ям є гармонія фізичних та духовних сил.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С.С. Право. Опыт комплексного исследования. – М., 1999.
2. Соціологія. К: Видавництво "Думка". 1990.

- Зеленко, Е.М. Профилактика правонарушений среди молодежи. М., 1986.
 Голубов, С. Влияние родителей: наркомания! М., 1989.
 Зинченко, Г.Т. Борьба с алкоголизмом: Проблемы. Пути решения. М., 1986.

Г.О. СІЛІНА

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Важливими деякі результати дослідження системи організаційно-педагогічних умов формування психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів в навчально-виховному процесі початкової школи.

Важливыми некоторые результаты исследования системы организационно-педагогических условий формирования психосоциальной компоненты здоровья младших школьников в учебно-воспитательном процессе начальной школы.

Psychological and pedagogical problems of providing of social health of primary school children are discussed in the article.

З метою перевірки педагогічних умов формування психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів нами був організований і проведений педагогічний експеримент, в рамках якого впроваджені комплексно-цільові програми для різних організаційно-педагогічних моделей із назвою «Формування психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів у навчальному процесі початкової школи» (табл. 1). Кожна з моделей передбачала проведення дослідження в різних умовах, що створювали експериментально. При цьому, склад учнів, добирався так, щоб початковий рівень психосоціальної компоненти здоров'я дітей був приблизно в одній параді. Перша модель була „традиційною”, що не передбачала спеціальної уваги до особливих проблем психосоціального здоров'я; друга модель здійснювалась в системі „вчитель – батьки – родина”, без участі психолога і вчителя ОБЖ; третя модель концентрувала увагу на „активності дитячих суб'єктів” виховання (вчителя початкових класів, вчителя ОБЖ і психолога); четверта модель комплексно враховувала участь всіх суб'єктів виховання – вчителя початкових класів, вчителя ОБЖ, батьків і психолога.

Важку роль у формуванні психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів відіграє особистісно орієнтоване виховання. Як зазначає І.Бех [5], особистісно орієнтоване виховання дає можливість вихованцеві краще функціонувати як особистості. Це є наслідком того, що вихованець, і вихованець працюють у єдиному емоційно-чуттєвому діапазоні, який запобігає надмірному напруженню як результату переживання небезпеки від некоректного вторгнення дорослих в дитячий світ. Дитина щоразу відчуває, що зустріч з вихователем відкриває для неї нові можливості як щодо емоційних вражень, так і щодо спілкування та вільної поведінки. За особистісно орієнтованого виховання дитина мусить забезпечуватись можливістю самостійно приймати рішення і відповідати з ними. Ця вимога впливає з психологічної закономірності, згідно з якою діти, які виховані лише спостерігати і слухати, стають соціально пасивними, безпорадними перед труднощами.

Важливим аспектом формування психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів для нас став адресційно-виховна робота з формування адекватних соціально-комунікативних потреб школярів. За даними нашого дослідження, серед учнів експериментальних груп, які мають зазначені потреби – 3%, а серед контрольних – 4%.

Важко психолого-педагогічної літератури з проблеми формування потреб соціально-комунікативного спрямування дозволив нам визначити значущі механізми формування відповідних структур психосоціальної компоненти здоров'я молодших школярів. В залежності від характеру специфічності соціально-комунікативної потреби, можна вирізняти посилену та знижену форми. З огляду на варіантів деформації досліджуваної властивості ми добирали корекційні принципи.

Формування соціально-комунікативної потреби.

1. Для зменшеній соціально-комунікативній потребі (активності) через низьку соціально-комунікативну ефективність (знижена адаптованість).

Корекційний принцип: забезпечення ефективності соціально-рольової діяльності шляхом активної і позитивної оцінки вихователя і дітей (вихователь «провокує» позитивну оцінку класу) зводиться до підвищення потреби в спілкуванні.